

k.i.p

kunst in de provincie

- > Thema: kunst en architectuur
- > Kunstenaar en architect een gearrangeerd huwelijk
- > **Kunstenaarsduo gelooft niet in autonome kunst**
- > Kunst als smaakmaker voor polderarchitectuur
- > Lees verder:
Het laatste nieuws in Digi K.I.P op www.cbknh.nl

'Het beste contact is met de ervaren architect'

Aart van der Kuijl

Beeldende kunst en architectuur: gescheiden werelden die elkaar slechts schampen bij opdracht-situaties? Daar denkt kunstenaarsduo Berkman en Janssens heel anders over. Naar hun mening kunnen kunstenaar en architect elkaar juist versterken, als de een maar niet op de stoel van de ander gaat zitten. En, niet onbelangrijk, de kunstenaar moet toegepast kunnen werken.

Na kortstondig zelfstandig te hebben gewerkt stormen Margot Berkman en Eline Janssens als duo nu al elf jaar van de ene naar de andere grote opdracht in de openbare ruimte. De middel-eeuwse tapijtenserie 'De dame en de eenhoorn' (Musée de Cluny, Parijs) vormt al jaren hun voornaamste inspiratiebron, zoals goed te zien is bij de eerder dit jaar opgeleverde nieuwe entree van ProRail aan de Amsterdamse Ruijterkade. In het begin van hun carrière bestond hun werk vooral uit het voorzien van tunnelwanden van enorme tegeltableaus, zoals de fietstunnels bij de Berenkuil (A28) en bij de Archimedeslaan in Utrecht. Tegenwoordig heeft het steeds meer het karakter van omgevingskunst waarbij de infrastructuur van een geheel te bebouwen gebied bij het ontwerp wordt betrokken. De moderne versie van een stadspoort bij Delft onder de A13 is daar een recent voorbeeld van. Daarnaast breiden Berkman en Janssens hun werkkterrein langzaam uit naar grote interieuropdrachten, zoals in Delft voor het restaurant van de vernieuwde Ikea en voor Museum Lambert van Meerten.

Wat is jullie mening: wordt beeldende kunst slechts in cosmetische zin gebruikt in de architectuur en blijven het gescheiden werelden?

Janssens: "Nee, dat vind ik niet. Ik zie de laatste tijd steeds meer toegepaste kunst bij architec-

tuur verschijnen. Het lijkt wel een revival van de jaren twintig. Je ziet steeds minder dat een beeld zomaar autonoom wordt geplaatst in de openbare ruimte." Berkman: "Niet alle kunstenaars zijn daartoe in staat, je werk moet al aanschurken tegen opdrachten in de openbare ruimte, tegen vormgeving, tegen toegepaste kunst kortom." Janssens: "Door kunst en architectuur bij elkaar te brengen zie je ze allebei beter."

Meestal wordt kunst als de welbekende kers op de taart als laatste toegevoegd. Wat is jullie ervaring?

Berkman: "Wij worden steeds vaker al in de beginfase bij een project betrokken. Maar dat gebeurde in het begin van onze carrière ook al, bijvoorbeeld bij de Sint-Joris parkeergarage in Amersfoort van architect Cees Dam en bij fietstunnels in Utrecht. In de opdrachtschrijving kan de opdrachtgever bij het invullen van een bepaalde ruimte zoeken naar een overeenkomst in thematiek en betekenis bij zowel de architect als de kunstenaar. Dan versterk je elkaar binnen hetzelfde kader in een vroeg stadium. Maar ieder zijn eigen specialisme; dat blijft wel het uitgangspunt." Janssens: "Wij hebben het beste contact met het soort architect dat zich opstelt in de trant van 'Dit is mijn verhaal; ik ben benieuwd naar dat van jullie'. Vooral bij de meer ervaren, door de wol geverfde architect kom je die houding tegen."

Berkman en Janssens de *Liefdesbrief* (A 13 bij Delft, opening 20 september 2007) Foto: Brakelfotografie

Geldt dat jullie inmiddels zoveel kwijt kunnen in je opdrachten dat je de autonome kunst niet meer mist?

Janssens: "Ik geloof niet in autonome kunst. Beeldende kunst is nooit vrij, maar altijd op de een of andere manier gebonden. Wij functioneren overigens het beste met beperkingen - in de zin van licht of geen licht, het gebouw of de ruimte zelf, of de gebruikers. Dat wekt juist creativiteit op bij ons." Berkman: "Daarbij komt dat we ook nog in de gelukkige omstandigheid verkeren dat er steeds weer nieuwe opdrachten zijn. Daarin ben je in principe vrij, althans, je kunt ze stevig naar je toetrekken. Bovendien, als ik aan het schetsen ben, ben ik echt niet toegepast bezig. Die zeefdruk die daar aan de muur hangt is feitelijk de eerste schets voor een hek in Amsterdam, maar zoals je ziet, dacht ik daar nog helemaal niet aan. Je schakelt de hele tijd van een opzichtzelfstaand iets naar het ontwerp."

Zijn jullie zo langzamerhand een geoliede machine te noemen?

Berkman: "Nee, absoluut niet. Iedere opdracht wil je het allerbeste kunstwerk maken. Dat roept een stevige spanning op; onze zenuwen worden

in dat stadium flink op de proef gesteld. Maak ik geen ruzie over de inhoud dan begint Eline wel over de vorm." Janssens: "Maar: langzamerhand hebben we een dreamteam van twintig medewerkers of partners zoals vaste vormgevers, administratieve krachten, snijders, DTP-er, tegelzetters, een ingenieursbureau, keramiekkraan, betonleveranciers, zeefdrukkers, allemaal zelfstandigen. Een club die meedenkt, eigen oplossingen kan bedenken en waarbij sommige details in de uitvoering gewoon veilig zijn."

Constateren jullie na elf jaar een grotere beheersing in het ontwerpproces?

Janssens: "Vroeger was je een soort van onbewust onbekwaam; je werkte vooral vanuit je intuïtie. En als je terugkijkt stel je soms vast: nog best interessant ook. Je oefent jezelf echter voortdurend om in allerlei aspecten van het ontwerpen en uitvoeren bekwaam te worden. Dat bewustzijn groeit, met een verdieping van de inhoud als gevolg." Berkman: "Dan stel je jezelf vragen als: waarom moet ik zonnodig daar dat ding in de openbare ruimte neerzetten?"

Waarom moet iedereen dat zien? Waarom maken Berkman en Janssens altijd witte beelden en waarom zo monumentaal? We merken vooral dat telkens dingen aan elkaar uitleggen of aan anderen, heel goed werkt in het ontwerpproces. Je probeert door de ogen van de gebruiker te kijken." Janssens: "Na de oplevering gaan we vaak terug om het werk nog eens van alle kanten te beschouwen. Dat reflecteren is goed, dan zie je soms dat bepaalde onderdelen anders ingevuld hadden moeten worden. En dat neem je mee in je volgende opdracht."

Hoe gretig zijn jullie? Zeggen jullie wel eens nee tegen een opdrachtgever?

Linker pagina en hieronder: Berkman en Janssens *Hortus Concludes* (A12 bij Bleiswijk, 2006) Foto: Nina Jans

Berkman en Janssens *Hortus Concludes* (A12 bij Bleiswijk, 2006) Foto: Nina Jans

Berkman: "Ja, dat komt wel eens voor. Nee, we noemen geen namen. We vragen ons altijd af: kunnen we wel iets met die gegeven plek? En wat is onze functie dan binnen het verhaal? Kunnen we iets betekenen? Of iets toevoegen, zoals bij die twee fietstunnels in het recreatiegebied de Rotterdammeren bij de A12. Waar gaat het nu eigenlijk over, zelden we tegen elkaar, het is gewoon een verbinding! Waarop we in ons ontwerp de tussenruimte bij de tunnels trokken en inrichtten met beelden, heuvels en hekken." Janssens: "Daarvan konden we ook de architect overtuigen, waarmee het accent op de tussenruimte is komen te liggen. Daar-

mee ontstond een win-win situatie zowel voor hem als voor ons." Berkman: "Langzamerhand houden we ons niet alleen maar bezig met hoe we in ons ontwerp kilometers keramiektiegels kwijt kunnen zoals vroeger, maar veel meer met de vraag: wat biedt deze specifieke ruimte voor uitgangspunt? En daar kijken sommige architecten van op, maar de meesten waar wij mee samenwerken al lang niet meer." <

www.berkman-janssens.nl

